

Eduskunnan talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 141/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

LAUSUNTO ESITYKSESTÄ JÄTELAIN MUUTTAMISEKSI

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Esityksellä lisättäisiin jätelakiin SUP-direktiivin täytäntöön panemiseksi tarpeelliset säännökset. Monilta osin direktiivin täytäntöönpanemisessa ei ole käytettävissä kansallista harkintaa vaan vaatimukset tulevat suoraan direktiivistä. Kaikki esityksen ehdotukset eivät siten istu parhaalla mahdollisella tavalla suomalaiseen, vallitsevaan tilanteeseen.

SUP-direktiivin 8 artiklan edellyttämä eräiden kertakäyttömuovituotteiden tuottajia koskeva kustannusvastuu julkisista keräysjärjestelmistä ja siivouksesta pantaisiin täytäntöön lakiin lisättävillä uusilla tuottajavastuusäännöksillä ja lain valtuussäännösten nojalla annettavalla asetustasoisella sääntelyllä. Kustannusvastuun piiriin kuuluisivat kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvien suodattimellisten tupakkatuotteiden ja tupakansuodattimien, kosteuspyyhkeiden, ilmapallojen, tiettyjen syömävalmiin ruuan elintarvikepakkausten, joustavasta materiaalista valmistettujen pakkausten sekä kääreiden, juomamukien, muovikassien ja enintään kolmen litran juomapakkausten tuottajat. Lakiin sisällytettäisiin erillinen valtuussäännös, jonka perusteella kunta voitaisiin velvoittaa sijoittamaan tietty määrä tupakantumppien erilliskeräykseen tarkoitettuja roskiksia edellä mainituille alueille tuottajien kustannuksella. Kuluttajaliitto pitää tärkeänä sitä, että yleisten alueiden roskaantumista pyritään vähentämään ja että tiettyjen, eniten roskaantumista aiheuttavien tuotteiden kuten tupakkatuotteiden ja tupakansuodattimien tuottajille asetetaan kustannusvastuu keräyksestä ja siivouksesta. Roska-astioiden oikealla ja riittävällä sijoittelulla voidaan vaikuttaa kuluttajien käyttäytymiseen ja siten roskaantumisen vähenemiseen.

SUP-direktiivin 6 artiklan edellyttämät kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvia juomapakkauksia koskevat tuotevaatimukset pantaisiin täytäntöön lain nojalla annettavalla asetuksella. Korkkien kiinnipysymistä juomapakkauksissa koskeva tuotekohtaisena asetettava vaatimus vastaisi direktiivin vaatimusta, sillä sen täytäntöönpanossa ei ole kansallista liikkumavaraa. Korkkien kiinnipysymistä koskeva vaatimus saattaa aiheuttaa merkittäviä kustannuksia toimijoille ja siten painetta siirtää kustannuksia kuluttajahintoihin. Kuluttajaliitto pitää tätä valitettavana, sillä nähdäksemme juomapakkausten korkit eivät ole nykyisin merkittävä ongelmatekijä. Lisäksi pidämme tärkeänä sitä, että kiinnipysyvien korkkiratkaisuiden suunnittelussa tulisi olla mukana myös kuluttaja- ja käyttäjänäkökulmaa,

jotta juomapakkausten helppokäyttöisyys kaikille käyttäjäryhmille pystyttäisiin turvaamaan. Standardien valmistelussa on valitettavan usein heikosti kuluttajanäkökulma riittävästi edustettuna.

SUP-direktiivin 9 artikla jättää erilliskeräyksen toteuttamiskeinot jäsenmaan harkittavaksi. On tarkoituksenmukaista, että Suomi hyödyntää erilliskeräysvaatimusten täytäntöönpanossa jo olemassa olevaa tehokasta pantillista juomapakkausten palautusjärjestelmää sekä pakkausjäte- ja jäteasetuksessa muovipakkauksille säädettyä erilliskeräysvelvoitetta. Panttijärjestelmän kautta muovipulloista palautuu jo nykyisin 92 %. Kuluttajien näkökulmasta toimiva panttijärjestelmä on kannatettava ja olisi suotavaa, että panttijärjestelmää käytettäisiin mahdollisimman laajasti. Joka tapauksessa sekä pantillisten että pantittomien juomapakkausten erilliskeräyksen ja palautuksen tulee olla kuluttajille mahdollisimman helppoa, jotta pakkaukset saadaan kiertoon tavoitteiden mukaisesti.

SUP-direktiivin 10 artiklan edellyttämä kuluttajavalistus on kannatettava lisäys. Kuluttajat tarvitsevat lisää tietoa tehdäkseen parempia valintoja ja oikea tieto saattaa myös ohjata käyttäytymistä esimerkiksi roskaamisen osalta oikeaan suuntaan.

Muovin vähentämisen tavoitteet ovat yleisesti kannatettavia. Kuluttajaliitto on kuitenkin huolissaan siitä, millaisia kustannusvaikutuksia lisääntyvistä tuottajavastuuvetoista kuluttajille loppujen lopuksi aiheutuu. Tällä hetkellä näiden arviointi on varsin puutteellista. Pidämme tärkeänä sitä, että kustannusvaikutuksia pitkällä aikavälillä seurataan ja ettei kuluttajahintoja nosteta liiallisesti näiden toimien johdosta. Uudelleenkäytettäviin pakkausvaihtoehtoihin siirtyminen ei ole kuluttajien kannalta myöskään täysin ongelmaton vaan saattaa vaatia paitsi asennemuutosta myös uusia taitoja ja tietämystä. Uudet pakkausmateriaalit voivat tehdä lajittelusta jopa nykyistä vaikeampaa monille kuluttajille. Tämän vuoksi olisi erityisen tärkeää saada kaikkiin kuluttajapakkauksiin yhdenmukaiset, kuvalliset lajitteluohjeet.

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK